DOMSTOLENS DOM (Tredje Afdeling)

28. juni 2007 *

I sag C-1/06,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 234 EF, indgivet af Finanzgericht Hamburg (Tyskland) ved afgørelse af 15. december 2005, indgået til Domstolen den 3. januar 2006, i sagen:

Bonn Fleisch Ex- und Import GmbH

mod

Hauptzollamt Hamburg-Jonas,

har

DOMSTOLEN (Tredje Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, A. Rosas, og dommerne J.N. Cunha Rodrigues, U. Lõhmus, A. Ó Caoimh (refererende dommer) og P. Lindh,

* Processprog: tysk.

generaladvokat: V. Trstenjak
justitssekretær: fuldmægtig J. Swedenborg,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 22. november 2006,

efter at der er afgivet indlæg af:

— Bonn Fleisch Ex- und Import GmbH ved Rechtsanwalt K. Landry

— Hauptzollamt Hamburg-Jonas ved S. Plenter, som befuldmægtiget

— den græske regering ved I. Chalkias og S. Papaioannou, som befuldmægtigede

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved F. Erlbacher, som befuldmægtiget

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 6. marts 2007,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 47, stk. 3, i Kommissionens forordning (EØF) nr. 3665/87 af 27. november 1987 om fælles gennemførelsesbestemmelser for eksportrestitutioner for landbrugsprodukter (EFT L 351, s. 1), som ændret ved Kommissionens forordning (EF) nr. 2955/94 af 5. december 1994 (EFT L 312, s. 5, herefter »forordning nr. 3665/87«).

2 Anmodningen er blevet indgivet under en sag mellem Bonn Fleisch Ex- und Import GmbH (herefter »Bonn Fleisch«) og Hauptzollamt Hamburg-Jonas, (herefter »Hauptzollamt«) vedrørende sidstnævntes krav om tilbagebetaling af eksportrestitutioner.

Retsforskrifter

De fællesskabsretlige bestemmelser

Forordning (EØF) nr. 3566/92

3 Artikel 2 i Kommissionens forordning (EØF) nr. 3566/92 af 8. december 1992 om de dokumenter, der skal benyttes med henblik på anvendelse af fællesskabsforanstaltninger, som medfører kontrol med varers anvendelse og/eller bestemmelse (EFT L 362, s. 11), har følgende ordlyd:

»Hvis anvendelsen af en fællesskabsforanstaltning, der er vedtaget med hensyn til indførsel eller udførsel af varer eller med hensyn til varebevægelser inden for Fællesskabet, er betinget af, at der fremlægges et bevis for, at de pågældende varer har fået den planlagte eller foreskrevne anvendelse og/eller bestemmelse, benyttes kontroleksemplar T 5. [...]«

Forordning nr. 3665/87

4 Det anføres i 49. betragtning til forordning nr. 3665/87 (50. betragtning i den tyske version):

»[S]om følge af omstændigheder, som eksportøren ikke er herre over, kan det ske, at kontroleksemplaret ikke kan fremlægges, selv om produktet har forladt Fællesskabets toldområde eller nået en bestemt destination; en sådan situation kan skabe vanskeligheder for handelen; i sådanne tilfælde bør andre dokumenter anerkendes som bevismæssigt ligestillede.«

5 Artikel 3, stk. 5, i forordning nr. 3665/87 har følgende ordlyd:

»For at der kan ydes en restitution, skal det dokument, der anvendes ved udførslen, indeholde alle de oplysninger, der er nødvendige for beregningen af restitutionen, herunder:

a) en varebeskrivelse i overensstemmelse med restitutionsnomenklaturen

b) produkternes nettomasse eller i givet fald mængden udtrykt i den måleenhed, der anvendes ved beregningen af restitutionen

c) produkternes sammensætning eller en henvisning til denne sammensætning, dersom dette er nødvendigt for beregningen af restitutionen.

Hvis det i dette stykke omhandlede dokument er udførselsangivelsen, skal denne også indeholde oplysningerne samt angivelse af »restitutionskoden«.«

6 Følgende bestemmes i forordningens artikel 4, stk. 1:

»Uden at dette i øvrigt berører bestemmelserne i artikel 5 og 16, udbetales restitutionen kun, hvis der føres bevis for, at de produkter, for hvilke udførselsangivelsen er blevet antaget, senest 60 dage efter denne antagelse har forladt Fællesskabets toldområde i uforandret stand.«

7 Det bestemmes i forordningens artikel 6, at hvis et produkt, for hvilket udførselsangivelsen er blevet antaget, inden det forlader Fællesskabets toldområde, passerer igennem andre områder i Fællesskabet end den medlemsstat, på hvis område nævnte angivelse er blevet antaget, føres beviset for, at produktet har forladt Fællesskabets toldområde, ved fremlæggelse af den behørigt påtegnede original af det kontroleksemplar T 5, som omhandles i artikel 2 i forordning nr. 3566/92.

8 Forordningens artikel 18, stk. 1, har følgende ordlyd:

»Bevis for afslutning af toldformaliteterne for overgang til frit forbrug føres:

a) ved fremlæggelse af tolddokumentet eller kopi eller fotokopi heraf; [...]

eller

b) [ved] lossebevis og bevis for overgang til frit forbrug udstedt af et specialiseret firma, der varetager international kontrol og overvågning, og som er autoriseret af en medlemsstat. Dato og nummer på tolddokumentet for overgang til frit forbrug skal være anført på beviset

eller

c) ved fremlæggelse af ethvert andet dokument, der er påtegnet af toldvæsenet i det pågældende tredjeland, og hvori varerne er identificeret, og hvori det endvidere attesteres, at varerne er overgået til frit forbrug i dette tredjeland.«

9 Følgende bestemmes i artikel 47 i forordning nr. 3665/87:

»1. Restitutionen udbetales kun på eksportørens skriftlige anmodning af den medlemsstat, på hvis område udførselsangivelsen er antaget.

Anmodningen om restitution fremsættes:

a) skriftligt, eventuelt under anvendelse af en formular, som medlemsstaterne har fastsat til dette formål

b) eller ved anvendelse af edb-systemer, for hvilke de nærmere bestemmelser fastsættes at de ansvarlige myndigheder efter godkendelse fra Kommissionen.

[...]

2. Dokumenterne vedrørende udbetaling af restitutionen eller frigivelse af sikkerhedsstillelsen skal, undtagen i tilfælde af force majeure, indgives senest tolv måneder efter antagelsen af udførselsangivelsen.

3. Når det i artikel 6 omhandlede kontroleksemplar T 5 ikke er tilbagesendt til afgangstoldstedet eller det centrale kontor senest tre måneder efter dets udstedelse som følge af omstændigheder, der ikke kan tilregnes eksportøren, kan denne til det kompetente organ indgive en begrundet anmodning om bevismæssig ligestilling.

De beviser, der skal fremlægges, skal omfatte følgende:

a) hvis der er udstedt et kontroleksemplar som bevis for, at produkterne har forladt Fællesskabets toldområde:

— transportdokumentet

og

— et dokument, der godtgør, at produktet er blevet frembudt på et toldsted i et tredjeland, eller et eller flere af de i artikel 18, stk. 1, 2 og 4, omhandlede dokumenter

[...]

Bestemmelserne i stk. 4 finder anvendelse i forbindelse med fremlæggelse af ligestillet bevis.

4. Når de ifølge artikel 18 krævede dokumenter ikke har kunnet fremskaffes inden udløbet af den i stk. 2 omhandlede frist, skønt eksportøren har gjort sig umage for at fremskaffe og fremsende dem inden for denne frist, kan han få forlænget frist til at fremskaffe disse dokumenter.

5. Den i stk. 3 omhandlede anmodning om bevismæssig ligestilling med eller uden bevis samt den i stk. 4 omhandlede anmodning om forlængelse af fristen skal indgives inden udløbet af den i stk. 2 fastsatte frist.

[...]«

Forordning (EF) nr. 800/1999

10 Forordning nr. 3665/87 blev ophævet og erstattet af Kommissionens forordning (EF) nr. 800/1999 af 15. april 1999 om fælles gennemførelsesbestemmelser for eksportrestitutioner for landbrugsprodukter (EFT L 102, s. 11). Sidstnævnte forordning trådte i kraft den 24. april 1999 og fandt anvendelse fra den 1. juli 1999. Forordning nr. 3665/87 anvendes i henhold til artikel 54, stk. 1, første led, i forordning nr. 800/1999 dog stadig på udførsler, for hvilke udførselsangivelsen er antaget inden den 1. juli 1999.

De nationale bestemmelser

11 I tysk ret er de fællesskabsretlige bestemmelser om eksportrestitutioner gentaget i bekendtgørelsen om eksportrestitutioner (Ausführerstattungsverordnung) af 24. maj 1996 (BGBl. 1996 I, s. 766, herefter »AEVO«).

12 § 3 i AEVO bestemmer, at som dokument i henhold til artikel 3, stk. 5, i forordning nr. 3665/87 anvendes det standarddokument, som forbundsfinansministeriet har bekendtgjort til dette formål i Amtsblatt des Bundesministeriums der Finanzen (Bundesfinanzverwaltung) som »udførselsangivelse (tillægsblanket) for EF-eksportrestitutioner« (udførselsangivelse med henblik på restitution).

13 § 4 i AEVO har følgende ordlyd:

»1) Attestation for, at vareforsendelsen har forladt Fællesskabets toldområde (udgangsattestation), meddeles af udgangstoldstedet [...] inden for denne bekendtgørelses anvendelsesområde i udførselsangivelsen med henblik på restitution.

2) Ved vareforsendelser, for hvilke udførselsangivelsen er antaget i en anden medlemsstat i Den Europæiske Union, meddeles udgangsattestationen af det kompetente udgangstoldsted inden for denne bekendtgørelses anvendelsesområde i kontroleksemplar T5.«

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

14 I 1998 udførte Bonn Fleisch oksekød direkte fra Tyskland til Rusland efter at have ladet kødet overføre til toldoplagsordningen og i overensstemmelse med ansøgning herom modtaget forudbetaling af eksportrestitutioner.

15 Efter at have fremsendt udførselsangivelsen til Hauptzollamt Bremen den 8. april 1998, fremsendte Bonn Fleisch til Hauptzollamt den 13. juli 1998 transportdokumentet, som var forsynet med en udførselsattestation fra afsendelsesbanegården dateret den 9. april 1998 og det russiske importdokument, hvorpå der som dato for angivelse til fri omsætning er anført den 20. maj 1998. Bonn Fleisch har sideløbende hermed anmodet om frigivelse af sikkerhedsstillelse.

16 Efter at Hauptzollamt den 21. juli og den 18. november 1999 telefonisk havde underrettet Bonn Fleisch om, at udførselsangivelsen med udgangstoldstedets udførselsattestation ikke var indgået, krævede det ved fire afgørelser af 23. juni 2000 den til sagsøgeren i hovedsagen forudbetalte eksportrestitution tilbagebetalt med et tillæg på 20% med den begrundelse, at sagsøgeren i hovedsagen ikke inden for den i artikel 4, stk. 1, i forordning nr. 3665/87 fastsatte frist på 60 dage havde ført bevist for, at varen havde forladt Fællesskabets toldområde ved hjælp af den med udførselsattestation forsynede udførselsangivelse.

17 Inden for rammerne af klageproceduren med henblik på annullation af disse afgørelser har Bonn Fleisch særligt anført, at udførselsangivelsen inden for toldforvaltningen automatisk blev videresendt til Hauptzollamt. Forordning nr. 3665/87 fastsætter ingen forpligtelse for eksportøren til at forelægge denne myndighed udførselsangivelsen. Under alle omstændigheder har Bonn Fleisch henvist til en skrivelse fra Hauptzollamt Stralsund af 2. november 2000, hvorefter den kopi af udførselsangivelsen, der var bestemt for Hauptzollamt, var afsendt pr. post af Zollamt Mukran.

18 Ifølge de oplysninger, der er fremlagt for Domstolen under den mundtlige forhandling, er denne kopi af udførselsangivelsen blevet fremsendt til Hauptzollamt inden for tolvmånedersfristen i artikel 47, stk. 2, i forordning nr. 3665/87. Den befinder sig imidlertid ikke blandt sagsakterne hos den pågældende myndighed, enten fordi denne ikke har modtaget dokumentet, eller fordi det er bortkommet.

19 Bonn Fleisch har i skrivelse af 2. november 2000 anført, at virksomheden ved skrivelse af 13. juli 1998, og således inden for tolvmånedersfristen i artikel 47, stk. 2, i forordning nr. 3665/87, havde indgivet transportdokumentet og det russiske importdokument til Hauptzollamt. Virksomheden har anført, at indgivelsen af disse dokumenter indirekte indebar en anmodning om at anerkende disse dokumenter som bevis for varernes udførsel fra Fællesskabets toldområde, for det tilfælde, at udførselsangivelsen ikke skulle være indgået i sagsakterne hos Hauptzollamt.

20 I denne skrivelse af 2. november 2000 anmodede Bonn Fleisch ligeledes og denne gang udtrykkeligt om, at transportdokumentet og det russiske importdokument, som virksomheden havde fremsendt til Hauptzollamt ved skrivelse af 13. juli 1998, blev anerkendt som bevismæssig ligestilling i henhold til artikel 47, stk. 3, i forordning nr. 3665/87.

21 Hauptzollamt afslog ved afgørelse af 13. december 2001 denne anmodning som for sent indgivet under henvisning til artikel 47, stk. 5, i forordning nr. 3665/87. Det meddelte desuden, at Bonn Fleischs skrivelse af 13. juli 1998 ikke kunne betragtes som en anmodning om anerkendelse af bevismæssig ligestilling af de fremsendte dokumenter, da der hertil kræves en udtrykkelig anmodning, og da Hauptzollamt ikke er berettiget til af egen drift at anmode om bevismæssig ligestilling af dokumenter.

22 Bonn Fleisch anlagde den 20. marts 2003 sag ved Finanzgericht Hamburg til prøvelse af Hauptzollamts afgørelser om at forkaste virksomhedens klager.

23 Den forelæggende ret har fastslået, at hvis et produkt, for hvilket udførselsangivelsen er blevet antaget, passerer igennem andre områder i Fællesskabet end den

medlemsstat, på hvis område nævnte angivelse er blevet antaget, inden det forlader Fællesskabets toldområde, bestemmer artikel 6 i forordning nr. 3665/87, at beviset for, at produktet har forladt Fællesskabets toldområde, skal føres ved fremlæggelse af den behørigt påtegnede original af kontroleksemplar T 5. Retten har bemærket, at hvad derimod angår direkte udførsel — som der er tale om i hovedsagen — har lovgiver ikke fastsat bestemmelser om, hvorledes beviset for, at varerne har forladt Fællesskabets toldområde, skal føres, hvorfor national ret, i det foreliggende tilfælde § 4, stk. 1, i AEVO, finder anvendelse.

24 I denne forbindelse har den forelæggende ret anført, at i overensstemmelse med artikel 49, stk. 3, første afsnit, i forordning nr. 800/1999, som afløste forordning nr. 3665/87, kan eksportøren indgive en begrundet anmodning om bevismæssig ligestilling til den kompetente myndighed, når kontroleksemplar T 5 eller i givet fald det nationale dokument, der beviser, at produktet har forladt Fællesskabets toldområde, ikke er tilbagesendt til afgangstoldstedet eller det centrale kontor senest tre måneder efter dets udstedelse som følge af omstændigheder, der ikke kan tilregnes eksportøren. I betragtning af, at forordning nr. 800/1999 blot af klarhedshensyn omformulerer artikel 47, stk. 3, i forordning nr. 3665/87, kan der ifølge den forelæggende ret ikke tillægges den omstændighed betydning, at sidstnævnte bestemmelse kun nævner kontroleksemplar T 5, men ikke også det nationale dokument, der beviser, at produkterne har forladt Fællesskabets toldområde.

25 Den forelæggende ret har anført, at tvisten i hovedsagen er kendetegnet ved, at selv om den i artikel 4 i forordning nr. 3665/87 foreskrevne udførselsangivelse ikke er tilbagesendt til Hauptzollamt inden for tolvmånedersfristen i forordningens artikel 47, stk. 2, havde Bonn Fleisch ikke desto mindre inden for den nævnte frist indgivet såvel transportdokumentet som det russiske importdokument. Disse dokumenter udgør bilag, der kommer i betragtning som andre ligestillede beviser som omhandlet i artikel 47, stk. 3, i forordning nr. 3665/87. Den forelæggende ret er af den opfattelse, at de kompetente myndigheder under visse omstændigheder, som skal klarlægges nærmere, af egen drift kan tage stilling til spørgsmålet om anerkendelse af bevismæssig ligestilling af dokumenter. Den omstændighed, at bestemmelsen i artikel 47, stk. 3, i forordning nr. 3665/87 ifølge betragtningerne til

forordningen er blevet indsat i eksportørernes interesse, taler for denne fortolkning. Det kan vanskeligt forenes med den fælles markedsordnings formål at nægte at udbetale restitutioner henholdsvis at frigive sikkerhedsstillelse under henvisning til, at blot en formalitet — nemlig at der udtrykkeligt er anmodet om bevismæssig ligestilling — ikke er opfyldt.

26 Hvad angår spørgsmålet om, hvorvidt en anmodning om anerkendelse af bevismæssig ligestilling kan indgives indirekte eller for alle tilfældes skyld, har den forelæggende ret anerkendt, at kravet om, at der skal indgives en udtrykkelig anmodning, gør det lettere for den kompetente myndighed at kontrollere, om fristen er overholdt. Ganske vist kan der også foretages en kontrol af, om en anmodning om bevismæssig ligestilling er indgivet rettidigt, når en sådan anmodning kun er indgivet indirekte eller accessorisk, men eksportøren skal dog have henvendt sig til myndighederne med sin anmodning om bevismæssig ligestilling i en eller anden konstaterbar form. Det afgørende er alene, om eksportørens vilje til at bevise, at varen er blevet forskriftsmæssigt udført fra Fællesskabets toldområde, klart fremgår af omstændighederne i det konkrete tilfælde.

27 Da Finanzgericht Hamburg er af den opfattelse, at afgørelsen af tvisten afhænger af fortolkningen af fællesskabsretten, har retten besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Er det kompetente organ også berettiget og forpligtet til af egen drift at anerkende bevismæssig ligestilling i henhold til artikel 47, stk. 3, i forordning nr. 3665/87?

2) Kan en anmodning om bevismæssig ligestilling i henhold til artikel 47, stk. 3, i forordning nr. 3665/87 også indgives indirekte og for alle tilfældes skyld?«

Om de præjudicielle spørgsmål

28 Med de præjudicielle spørgsmål, som behandles under ét, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, hvorvidt den nationale myndighed, der har kompetence med hensyn til eksportrestitutioner, kan eller skal undersøge dokumenters bevismæssige ligestilling efter artikel 47, stk. 3, i forordning nr. 3665/87 af egen drift, og om en anmodning om anerkendelse af bevismæssig ligestilling efter denne bestemmelse kan indgives indirekte.

29 Forordning nr. 3665/87, hvis formål bl.a. er at bekæmpe uregelmæssigheder og svig i forbindelse med eksportrestitutioner, indeholder materielle bestemmelser og procedureregler for udbetalingen af eksportrestitutioner (jf. dom af 11.7.2002, sag C-210/00, Käserei Champignon Hofmeister, Sml. I, s. 6453, præmis 60, og af 14.4.2005, sag C-385/03, Käserei Champignon Hofmeister, Sml. I, s. 2997, præmis 26).

30 De materielle bestemmelser i artikel 4, stk. 1, i forordning nr. 3665/87 bestemmer, at restitutionen kun udbetales, hvis der føres bevis for, at de produkter, for hvilke udførselsangivelsen er blevet antaget, senest 60 dage efter denne antagelse har forladt Fællesskabets toldområde i uforandret stand. Hvis dette bevis ikke føres, udbetales der ingen restitution.

31 Artikel 47 i forordning nr. 3665/87, som er indeholdt i afsnit 4 med overskriften »Fremgangsmåde ved restitutionens udbetaling«, indeholder de procedureregler, som eksportøren skal opfylde for at opnå udbetaling af restitution.

32 Når det i forordningens artikel 6 omhandlede kontroleksemplar T5 ikke er tilbagesendt til afgangstoldstedet eller det centrale kontor senest tre måneder efter dets udstedelse som følge af omstændigheder, der ikke kan tilregnes eksportøren, bestemmes det i artikel 47, stk. 3, at eksportøren kan indgive en begrundet anmodning om bevismæssig ligestilling til det kompetente organ. Ved denne anmodning skal eksportøren fremlægge ligestillede beviser for, at de omhandlede varer har forladt Fællesskabets toldområde som krævet i artikel 4 i forordning nr. 3665/87.

33 Det fremgår imidlertid af ordlyden af artikel 6 i forordning nr. 3665/87, som forordningens artikel 47, stk. 3, henviser til, at det alene er for et produkt, som, inden det forlader Fællesskabets toldområde, passerer igennem andre områder i Fællesskabet end den medlemsstat, på hvis område angivelsen er blevet antaget, at beviset for, at produktet har forladt Fællesskabets toldområde, føres ved fremlæggelse af kontroleksemplar T 5.

34 Det følger heraf, at artikel 47, stk. 3, i forordning nr. 3665/87 — som Kommissionen med rette har anført — ikke finder anvendelse på direkte udførsel af varer som den i hovedsagen omhandlede. Bestemmelsen omfatter ikke anmodninger om anerkendelse af bevismæssig ligestilling indgivet på grund af, at det nationale dokument til bevis for, at de omhandlede varer i tilfælde af direkte udførsel har forladt Fællesskabets toldområde, er mistet.

35 Denne bestemmelse i forordning nr. 3665/87 finder alene anvendelse på indirekte udførsler, som er genstand for forordningens artikel 6. Det er forordning nr. 800/1999, som udtrykkeligt bestemmer, at en anmodning om anerkendelse af bevismæssig ligestilling kan indgives, når kontroleksemplar T 5, som anvendes i forbindelse med indirekte udførsel, eller i givet fald det nationale dokument, som beviser, at varerne har forladt Fællesskabets toldområde, i tilfælde af direkte udførsel, ikke er tilbagesendt til afgangstoldstedet eller det centrale kontor senest tre måneder efter dets udstedelse.

36 Denne forordning fandt imidlertid først anvendelse fra den 1. juli 1999, hvorfor artikel 47, stk. 3, i forordning nr. 3665/87 fortsat finder anvendelse på udførsler som de i hovedsagen omhandlede, for hvilke udførselsangivelserne er blevet antaget før denne dato.

37 Da der ikke foreligger fællesskabsbestemmelser, som for direkte udførsler præciserer, hvilket dokument eksportøren skal fremlægge som bevis for, at de varer, for hvilke udførselsangivelsen er blevet antaget, har forladt Fællesskabets toldområde, tilkommer det medlemsstaterne at fastlægge, hvilket dokument eksportøren skal fremlægge til støtte for sin anmodning om udbetaling af restitution.

38 Det fremgår af de sagsakter, der er fremlagt for Domstolen, at efter tysk ret meddeles attestation for, at vareforsendelsen har forladt Fællesskabets toldområde, af udgangstoldstedet inden for bekendtgørelsens anvendelsesområde i udførselsangivelsen med henblik på restitution, jf. § 4, stk. 1, i AEVO.

39 Ifølge de oplysninger, som Domstolen er i besiddelse af, indeholder denne bekendtgørelse ikke udtrykkeligt en mulighed for eksportøren for at fremlægge ligestillede beviser med henblik på at opnå udbetaling af restitution.

40 Kravet om en korrekt anvendelse af Fællesskabets ordning med udbetaling af restitution giver ikke medlemsstaterne mulighed for at tilsidesætte hverken de formål, der forfølges med forordning nr. 3665/87, eller de fællesskabsretlige principper, særligt proportionalitetsprincippet.

41 Selv om de procedureregler, der i tilfælde af direkte udførsel i mangel af fællesskabsretlig regulering på området skal sikre retssubjekternes rettigheder efter fællesskabsretten, henhører under medlemsstaternes interne retsorden i medfør af princippet om deres processuelle autonomi, må de dog ikke være mindre gunstige end dem, der gælder for tilsvarende interne forhold (ækvivalensprincippet), og de må heller ikke i praksis gøre det umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at udøve de rettigheder, der tillægges i henhold til Fællesskabets retsorden (effektivitetsprincippet) (jf. bl.a. dom af 14.12.1995, forenede sager C-430/93 og C-431/93, Van Schijndel og van Veen, Sml. I, s. 4705, præmis 17, og af 7.9.2006, sag C-53/04, Marrosu og Sardino, Sml. I, s. 7213, præmis 52).

42 Herefter skal de nationale myndigheder, der er kompetente med hensyn til eksportrestitutioner, og som skal tage stilling til en sag som den i hovedsagen omhandlede, hvor det nationale dokument, som attesterer, at de omhandlede varer har forladt Fællesskabets toldområde, ikke kan fremlægges af grunde, der ikke kan tilregnes eksportøren, ikke desto mindre vurdere af egen drift, hvorvidt de oplysninger eller dokumenter, som eksportøren har fremsendt, er tilstrækkelige i lyset af såvel opbygningen af som ånden i og formålet med forordning nr. 3665/87.

43 Hvad angår formålet med forordningen er det — som det fremgår af 49. betragtning (50. betragtning i den tyske udgave) til forordningen og dennes artikel 47, stk. 3 — klart, at fællesskabslovgiver under visse omstændigheder har villet give eksportøren mulighed for at godtgøre, at varerne har forladt Fællesskabets toldområde, ved ligestillede beviser.

44 Ved at fastsætte en vis fleksibilitet i de procedureregler, som finder anvendelse på fremlæggelse af det bevis, som eksportøren skal føre for at opnå udbetaling af restitution, tager forordning nr. 3665/87 hensyn til, at det for eksportørerne kan være vanskeligt at få udleveret tolddokumenter fra de kompetente myndigheder, over for hvilke de ikke råder over pressionsmidler (jf. i denne retning dom af

19.6.2003, sag C-467/01, Eribrand, Sml. I, s. 6471, præmis 41), og den omstændighed, at det undertiden kan tilregnes disse myndigheder, at de dokumenter, der kræves i forordningen for at få udbetalt restitution, mistes eller bortkommer.

45 Det er ubestridt, således som det fremgår af denne doms præmis 18, at den omstændighed, at den udførselsangivelse, som kræves i den tyske bekendtgørelse som bevis for, at de omhandlede varer har forladt Fællesskabets toldområde, er mistet eller bortkommet, ikke kan tilregnes Bonn Fleisch.

46 Det fremgår ligeledes af opbygningen af og ånden bag forordning nr. 3665/87, og særligt af bestemmelserne i forordningens artikel 47, at forordningen tilsigter ikke automatisk at afskære en omhyggelig eksportør fra de restitutioner, der er fastsat i fællesskabsreglerne, når eksportøren, skønt han har udvist alle de anstrengelser, som det påhvilede ham at udvise, ikke har kunnet fremlægge de dokumenter, der kræves for udbetaling af restitution på grund af, at disse dokumenter er mistet af grunde, der ikke kan tilregnes ham (jf. analogt for så vidt angår artikel 47, stk. 4, i forordning nr. 3665/87, dom af 21.1.1999, sag C-54/95, Tyskland mod Kommissionen, Sml. I, s. 35, præmis 148).

47 Når en anmodning om udbetaling af eksportrestitution i henhold til artikel 47, stk. 1, i forordning nr. 3665/87 er blevet indgivet, og når det nationale udførselsdokument, som beviser, at de omhandlede varer har forladt Fællesskabets toldområde, af grunde, der ikke kan tilregnes eksportøren, ikke kan fremlægges, skal den nationale myndighed, der har kompetence med hensyn til eksportrestitutioner, i overensstemmelse med de formål, der forfølges med forordning nr. 3665/87, af egen drift tage hensyn til ligestillede bevismidler såsom anmodninger om bevismæssig ligestilling, der er indgivet indirekte.

48 Disse bevismidler, som — i lighed med hvad der bestemmes i artikel 47, stk. 3, i forordning nr. 3665/87 — kan omfatte såvel transportdokumentet som importdokumentet fra et tredjeland, således som Bonn Fleisch har gjort gældende i hovedsagen, skal ikke desto mindre være lige så tilfredsstillende med henblik på den kontrol, der skal gennemføres efter bestemmelserne i national ret, for så vidt som disse beviser overholder fællesskabsrettens rækkevidde og effektivitet (jf. i denne retning for så vidt angår Kommissionens forordning (EF) nr. 1222/94 af 30.5.1994 om fastsættelse af fælles gennemførelsesregler for ordningen for ydelse af eksportrestitutioner og om fastlæggelse af kriterierne for fastsættelse af restitutionsbeløbet for visse landbrugsprodukter, der udføres i form af varer, som ikke er opført i traktatens bilag II (EFT L 136, s. 5), i den affattelse, der følger af Kommissionens forordning (EF) nr. 229/96 af 7.2.1996 (EFT L 30, s. 24), dom af 9.11.2006, sag C-120/05, Heinrich Schulze, Sml. I, s. 10717, præmis 26).

49 Det skal ligeledes bemærkes, at disse ligestillede bevismidler i overensstemmelse med artikel 47, stk. 2, i forordning nr. 3665/87, ligesom alle andre akter i sagen indgivet med henblik på udbetaling af restitution eller frigivelse af sikkerhedsstillelsen, generelt skal indgives senest 12 måneder efter antagelsen af udførselsangivelsen, undtagen i tilfælde af force majeure.

50 Når udløbet af fristen for fremlæggelse af ligestillede bevismidler kan tilregnes de kompetente nationale myndigheder, idet det nationale dokument, der beviser, at varerne har forladt Fællesskabets toldområde, er mistet eller bortkommet på grund af myndighedernes adfærd, kan disse imidlertid ikke påberåbe sig fristen på 12 måneder over for den omhyggelige eksportør.

51 Herefter skal de præjudicielle spørgsmål besvares med, at artikel 47, stk. 3, i forordning nr. 3665/87 ikke finder anvendelse på direkte udførsel af varer.

Når det nationale udførselsdokument, som beviser, at de omhandlede varer har forladt Fællesskabets toldområde, af grunde, der ikke kan tilregnes eksportøren, ikke kan fremlægges, skal den nationale myndighed, der har kompetence med hensyn til eksportrestitutioner, i overensstemmelse med de formål, der forfølges med forordning nr. 3665/87, af egen drift tage hensyn til ligestillede bevismidler samt anmodninger om bevismæssig ligestilling, der er indgivet indirekte. Disse bevismidler skal ikke desto mindre være lige så tilfredsstillende med henblik på den kontrol, der skal gennemføres efter bestemmelserne i national ret, for så vidt som disse respekterer fællesskabsrettens rækkevidde og effektivitet.

Når udløbet af fristen for fremlæggelse af ligestillede bevismidler kan tilregnes de kompetente nationale myndigheder, kan disse ikke påberåbe sig fristen på 12 måneder i artikel 47, stk. 2, i forordning nr. 3665/87 over for den omhyggelige eksportør.

Sagens omkostninger

52 Da sagens omkostninger i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Tredje Afdeling) for ret:

Artikel 47, stk. 3, i Kommissionens forordning (EØF) nr. 3665/87 af 27. november 1987 om fælles gennemførelsesbestemmelser for eksportrestitu-

tioner for landbrugsprodukter, som ændret ved Kommissionens forordning (EF) nr. 2955/94 af 5. december 1994, finder ikke anvendelse på direkte udførsel af varer.

Når det nationale udførselsdokument, som beviser, at de omhandlede varer har forladt Fællesskabets toldområde, af grunde, der ikke kan tilregnes eksportøren, ikke kan fremlægges, skal den nationale myndighed, der har kompetence med hensyn til eksportrestitutioner, i overensstemmelse med de formål, der forfølges med forordning nr. 3665/87, af egen drift tage hensyn til ligestillede bevismidler samt anmodninger om bevismæssig ligestilling, der er indgivet indirekte. Disse bevismidler skal ikke desto mindre være lige så tilfredsstillende med henblik på den kontrol, der skal gennemføres efter bestemmelserne i national ret, for så vidt som disse respekterer fællesskabsrettens rækkevidde og effektivitet.

Når udløbet af fristen for fremlæggelse af ligestillede bevismidler kan tilregnes de kompetente nationale myndigheder, kan disse ikke påberåbe sig fristen på 12 måneder i artikel 47, stk. 2, i forordning nr. 3665/87, som ændret ved forordning nr. 2955/94, over for den omhyggelige eksportør.

Underskrifter